

BĘBEN JAKO ŚRODEK KOMUNIKACJI

Eric Kossi Hounake SVD

Koło Naukowe Antropologii Kultury, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Opiekun naukowy: Ks. dr hab. Jacek Jan Pawlik, prof. UWM

Wstęp

Jako jeden z najważniejszych instrumentów muzycznych, bęben kojarzy się dziś bardziej z rytmem i tańcem niż z komunikacją społeczną. Mówić o bębnie jako środku komunikacji nie oznacza umniejszanie jego znaczenia dla muzyki afrykańskiej. W przeszłości jednak, kiedy dostępność innych mediów była znikoma, jego funkcja społeczna była równie istotna jak jego znaczenie artystyczne.

Cel projektu

Pragnę ukazać wykorzystanie dźwięku i rytmu bębnów jako środka komunikacji międzyludzkiej, który z upływem czasu został zastąpiony przez nowoczesne technologie.

Materiały i metody

Materiałem badań są teksty źródłowe, badania terenowe, własne doświadczenia oraz obserwacje naukowe. Zastosowano metodę analizy porównawczej.

Wyniki

Człowiek jest bytem społecznym. Z tej racji komunikuje się z innymi. Problematyka komunikacji w tradycyjnym kontekście ludów afrykańskich zafascynowała wielu badaczy. Przyjęło się, że muzyka obejmuje ważne miejsce w kulturach afrykańskich. Podkreślając jednak jej walory artystyczne, pomija się często jej funkcje społeczne. Muzyka nie pełni bowiem tylko funkcji rozrywkowej, ale również umożliwia komunikację między ludźmi. Nie ulega wątpliwości, że bęben był najważniejszym i najstarszym instrumentem muzycznym ludów afrykańskich. W Afryce spotykamy bogatą gamę rodzajów bębnów, z których dwa podstawowe to bębny membranowe i bębny szczelinowe.

Muzyka i taniec stanowią podstawę komunikacji społecznej w Afryce. Dlatego też podstawowymi funkcjami bębna są przekaz informacji i akompaniament do tańca. U ludu Bulu z Kamerunu bęben „nkul” nazwany jest bębniem apelowym lub bębniem „telefonem”. Jak wskazuje już sama nazwa, instrument ten umożliwiał komunikację, pełnił rolę, którą dziś spełnia telefon. Bęben jest specyficznym sposobem systemu porozumiewania się. Za jego pomocą tubylcy przekazują sobie różnego rodzaju wiadomości na odległość. Spontanicznie nasuwa się pytanie: W jakim sensie można mówić o bębnie jako środku komunikacji, jeśli wiadomo, że sama muzyka jest środkiem przekazu?

Otóż bęben jest środkiem przekazu w pełnym tego słowa znaczeniu. Jest to umowny i skodyfikowany sposób komunikowania się, który pozwala mieszkańcom tej samej wioski lub wiosek sąsiednich przekazywać różne informacje. Wiele bębnów ma dwa wyraźnie odróżnialne tony, które pozwalają na odwzorowanie tonalnego łańcucha fraz językowych. W zależności od następujących po sobie dźwięków można odczytywać informację. Informacja ta może mieć charakter umowny. Na przykład dźwięki bębna „atopani” u ludu Ewe z Togo oznaczają śmierć starca lub wodza lub inne znaczące wydarzenia. Dźwiękiem bębna zwołuje się na spotkanie, chwali i wita ważnych ludzi. Poprzez odwzorowanie łańcucha tonalnego można przy pomocy bębna nawet recytować poezję.

Bęben nie tylko służy do komunikacji międzyludzkiej, ale i również do komunikacji z bóstwami. Jest on często używany w tradycyjnych religiach afrykańskich jako środek komunikacji z bogami. Trzeba pamiętać, że budowanie bębnów jest często czynnością sakralną. Wierzy się, że pominięcie ofiar lub przekroczenie zakazów może spowodować, że bęben nie wyda należytego dźwięku lub, że jego dźwięk będzie pusty.

Badania pozwoliły stwierdzić, że bęben jest ważnym środkiem komunikacji i wyraża bogactwo danej kultury. Z upływem czasu i dzięki rozwojowi technologii komunikacji bęben stracił ten podstawowy wymiar, ale pozostaje ważnym elementem kulturowym. Dzisiaj jest on bardziej uważany za instrument muzyczny towarzyszący tańcom.

Bibliografia

Francis Bebey, *African Music. A People's Art*, Lawrence Hill, Westport 1969,

Samuel-Martin Eno Belinga, *Literature et musique populaire en Afrique noire*, Edition Cujas, Paris 1965.

Anna Czekanowska, *Kultury tradycyjne wobec współczesności. Muzyka, poezja, taniec*, Wydawnictwo Trio, Warszawa 2008.

Jacek J. Pawlik, *Ruch i dźwięk jako sposób ożywiania rzeczy*, w: J. Kowalewski i in. (red.), *Rzeczy i ludzie. Humanistyka wobec materialności*, Instytut Filozofii UWM, Olsztyn 2008, s. 361-373.

Benou Efoe Penukou, *Les sources de l'expérience chrétienne face à la mort. Quels rites funéraires dans une Eglise-famille de Dieu au Sud du Togo ? Perspectives missiologiques*, Université Saint Paul, Ottawa 2003/2004.